

Dražgoše pred 2. svetovno vojno

Izveček

Dražgoše so stara slovenska vas, ki se v pisanih virih prvič omenjajo leta 1291. Poleg kmetijstva so tukajšnji ljudje kopali železovo rudo, kuhali oglje in sekali les ter izdelovali sode. Konec 19., začetek 20. stoletja so se moški udinjali predvsem kot gozdni delavci in furmani, ženske pa so peklo "ta mal kruhk". V Dražgošah je pred 2. svetovno vojno stala znana romarska cerkev, posvečena sveti Luciji.

Abstract

Dražgoše before the Second World War

Dražgoše is an old Slovene village first mentioned in written sources in 1291. In addition to agriculture, the people here mined iron ore, made charcoal, cut timber and made barrels. At the end of the 19th and beginning of the 20th century, men were mostly employed as forestry workers and drivers, and women baked "small buns". Prior to the Second World War, a well-known pilgrimage church dedicated to St. Lucy stood in Dražgoše.

Pogled na Dražgoše Pri Cerkvi in Na Pečeh pred drugo svetovno vojno.

(Original hrani Janko Pintar, Dražgoše)

Notranjost cerkve svete Lucije v Dražgošah, pred 2. svetovno vojno. (Original hrani Janko Pintar, Dražgoše)

Dražgoše so stara slovenska vas, ki leži na južnih, prisojnih pobočjih Jelovice, tik pod strmim robom Dražgoške gore. Domačije stojijo na položnejših gorskih policah, sama vas pa se deli na tri dele: Pri cerkvi, Na pečeh in Jelenšče. K vasi spada tudi stara, samotna Novakova kmetija. Skozi Dražgoše pelje cesta, ki povezuje Selško dolino s Kropo.

Ne vemo natančno, kdaj so bili ti kraji naseljeni. Prazgodovinski naselji naj bi stali na Jelenščah in Na pečeh, kjer naj bi bila tudi staroslovanska naselbina.¹ V pisanih

virih pa se Dražgoše prvič omenjajo kot Drasigos in Drasigosh v urbarju freisinskega gospostva leta 1291, kar govori o slovanskem poreklu naseljencev.²

V urbarjih iz let 1291, 1318 in 1630 je v Dražgošah in na Jelenščah vpisanih 19 hub (gruntov). Toliko jih naštejemo tudi sredi 18. stoletja, le da je poleg njih vpisanih še 16 tretjinskih hub, 12 kajž in 22 gostačev, kar kaže na razslojevanje ljudi na vasi.³ Leta 1825 je v franciscejskem katastru poleg 19 gruntov tu še 41 kajž.⁴ Pred drugo svetovno vojno je bilo v Dražgošah že 80 hiš, od tega 40 gruntarskih in 40 kajžarskih, v njih pa je živelo 444 ljudi.⁵

Ljudje so se ukvarjali predvsem s kmetijstvom, da pa so lažje preživeli na skopem koščku zemlje, so, zlasti kajžarji, na Dražgoški gori kopali železovo rudo, kuhali oglje in sekali les ter izdelovali sode. Ko so v Železnikih konec 19., začetek 20. stoletja ugasnili plavži, so ljudje začeli iskati nove zaposlitve. Moški so se udinjali predvsem kot gozdni delavci in furmani. Po nekaterih hišah pa so ženske peklo "ta mal kruhk", danes poznan pod dražgoški kruhek, kak dinar pa so zaslužile tudi s klekljanjem.

V Dražgošah je pred 2. svetovno vojno stala znana romarska cerkev, posvečena sveti Luciji. Cerkev se tu prvič omenja leta 1535, vendar so jo na novo pozidali v letih 1642-1647.⁶ Posebna znamenitost te cerkve so bili štirje zlati oltarji iz druge polovice 17. stoletja, ki jih danes hrani Loški muzej Škofja Loka. Oltarji, iz leta 1942 požgane podružnične cerkve v Dražgošah, predstavljajo ene najbogatejših slovenskih zlatih oltarjev. Gre za tip baročnega, bogato rezljanega in pozlačenega lesenega oltarja, tipičnega za 17. stoletje na Slovenskem. Oltarji prikazujejo razvoj rezbarstva v 17. stoletju na loškem, od stranskega oltarja sv. Ane, loške delavnice Jamškov iz leta 1628 z znamenji italijanske renesanse, prek že povsem baročnega oltarja sv. Novine s severnjaškimi vplivi iz leta 1660, do glavnega oltarja sv. Lucije, južnjaškega tipa, ki ga je leta 1658 izdelal Mojster Jakob Korneli iz Ljubljane in do oltarja sv. Antona iz leta 1689, ki je že mešanica severnjaškega in južnjaškega tipa in je delo mojstra, ki je izdelal tudi oltar sv. Novine.⁷

1 Bolta, *Arheološka najdišča Slovenije*, str. 174.

2 *Dražgoše*, str. 29.

3 Blaznik, *Škofja Loka in loško gospostvo*, str. 426-427.

4 *Dražgoše*, str. 29.

5 *Krajevni leksikon Dravske banovine*, str. 578.

6 *Dražgoše*, str. 32.

7 Sterle Vurnik, *Dražgoški oltarji*.

Kot pripoveduje legenda, pa oltarji niso bili vedno zlati. *"Tisti čas, ko sv. Lucija še ni imela svojega gospoda, je bilo Dražgošane hudo sram, da so njih svetniki v lesenih oltarjih tako revni kakor kmetje sami in zdelo se jim je, da igrajo angelčki same žalostne pesmi. Dolgo so ugibali, kako bi to revščino svetnikov zabrisali. Kmalu je bila svetnikom znana pobožna želja vseh prebivalcev pod Jelovico, pa so se domenili, da napravijo Dražgošam posebno veselje. Neke nedelje poleti so poslali od Blegoša nad Dražgoše silno neurje. Lilo je, kakor da so se odprle vse zatvornice neba, in treskalo ter grozilo, da uniči vse Dražgoše. Mežnar je zvonil in zvonil k hudi uri, naposled pa se je umaknil v cerkev in tam od utrujenosti zadremal. Ko se je zbudil, se je že prevedrilo, a ko je odhajal iz cerkve, je zaslišal neko čudno klokotanje in šumenje za cerkvijo. Stopil je tja in glej: zlat studenec je vrel iz tal, cela luža zlata se je svetila ko samo nebeško solnce. Brž je sklical vso sovesko, ki je začela s korci zajemati bleščče zlato ter nositi v cerkev. In preden je solnce tretjič zašlo, so se svetili vsi oltarji kakor pravi nebeški troni. Ko so potem Dražgošani gledali, kako se do zadnjega angelčka vse lesketa, so se spomnili svoje revščine in se začeli meniti, kaj če bi vsak zajel en korec zlata še zase. Ko pa so prišli iz cerkve, je bil zlati studenec - že usahnil. Nič niso godrnjali, mežnar pa je dejal: "Bog že ve, kaj dela. Dozdaj smo bili zadovoljni in veseli, če bi bil studenec ostal, pa bi najbrž ne bil nobenemu en sam korec zlata dovolj in kdo ve, kaj bi še nastalo iz božje dobrote ..."*⁸

Od leta 1889 je dražgoške otroke učil pisanja, branja in računanja župnik France Boncelj. 1. oktobra 1894 pa je bila v Dražgošah ustanovljena šola - enorazrednica, v kateri so znanje nabirali otroci iz Dražgoš in Rudnega.⁹ Prvi učitelj v tej šoli je bil Ivan Stupica, ki je v Dražgošah ustanovil tudi Bralno društvo ter Hranilnico in posojilnico.¹⁰

Pred 2. svetovno vojno so v vasi delovali tudi Slovensko katoliško izobraževalno društvo z amaterskim odrom, Sokolsko društvo¹¹ in Marijina družba.

Kmetijstvo

V preteklosti so se ljudje preživljali predvsem s kmetijstvom. Na njivah so sejali žitarice: ječmen, rž, pšenico, oves in malo prosa. V 17. stoletju so začeli gojiti tudi ajdo.¹² V popisu franciscejskega katastra leta 1825 se prvič omenjata krompir in detelja.¹³ Poleg žit so sadili še grah, fižol, repo, zelje, peso, kolerabo in korenje. Že od nekdaj je bila pomembna rastlina tudi lan, iz katerega so tkali laneno platno, seme pa so rabili v zdravilstvu ali pa so iz njega stiskali olje. V Dražgošah so lan sejali do okoli leta 1964. Jedilnik so si popestrili tudi s sadjem (jabolka, hruške, slive, češnje in orehi), ki ga je bilo tu veliko, ter nabiranjem gozdnih sadežev.¹⁴

Zelo pomembna je bila tudi živinoreja. Poleg konj in goveda so redili zlasti drobnico, ovce in koze.¹⁵ S konji so tvorili železovo rudo in oglje, vlačili les iz gozdov v dolino, z njimi so si pomagali tudi pri kmečkih delih. V Dražgošah je bila od 13. do 17. stoletja ena sirnica, to

8 Badjura, Sto izletov po Gorenjskem, Dolenjskem, Notranjskem, str. 144.

9 Prevc, Kronika šole, str. 53.

10 Prevc, Kronika šole, str. 54.

11 Dražgoše, str. 34.

12 Šifrer Bulovec, Kmetijstvo, str. 62.

13 L. Žumer, Prispevek h gospodarski zgodovini, str. 130.

14 Informatorja: Janko Pintar, Ludvik Jelenc, Dražgoše.

15 L. Žumer, Prispevek h gospodarski zgodovini, str. 129.

Kapelica v Tinetovem kozolcu na Hribu je kot orientacijsko znamenje vrisana že v avstrijskem vojaškem zemljevidu v letih 1763 do 1782. Sezidana je bila ob stari poti, ki je vodila iz vasi Na Pečeh k cerkvi. Ko so pot prestavili, so zgradili novo kapelico svetega Jožefa, staro pa opustili. Lastnik zemljišča jo je kasneje (1892) nadzidal in uporabil za enega od stebrov kozolca.

je kmetija, ki je bila usmerjena samo v predelavo mleka v sir, imenovana tudi švajga.¹⁶ Čez poletje so vole pasli na planini na Mosteh. Tisti, ki so imeli na Jelovici svoj gozd, so imeli svoje govedo na planini Kališnik. Nekateri kmetje pa so imeli pašno pravico tudi na Poreznu. Ovce je pasel vaški pastir najprej na srenjski, vaški zemlji pri cerkvi, pozneje pa jih je gnal vse više, čez Vraten rob blizu Lipniške planine, pa po vrhovih Kotlič in na Turn. Pastir se je sam vračal skoraj vsak dan v vas, kjer je pri velikem kmetu tudi spal in dobil hrano. Ker je pasel tudi ovce kajžarjev, so le-ti morali gruntarju to uslugo vračati z delom.¹⁷ Na god svete Neže (21. januar) je bil v Dražgošah praznik za vsako hišo, kjer so imeli ovce. Ko so ovce ostrigli, so vsaki na repu pustili šop volne, ki so mu rekli "čop sv. Neže".¹⁸ Ovce so pasli od svetega Jurija (23. april) naprej, govejo živino pa so gnali na planino ob svetem Primožu (9. junij), domov so se vračali do malega šmarna (8. september). Starejši ljudje pa se še spominjajo pripovedovanja svojih očetov in dedov, da so nekdanje po gozdovih pasli tudi trope koz, kar je bilo kasneje prepovedano. Vsako leto so po kmetijah za lastne potrebe zredili tudi nekaj prašičev.¹⁹

V Dražgošah so nekdanje (1825) na gruntu poleg domačih živeli še po 2 hlapca, 2 dekli in 1 pastir, ki so pomagali pri vsakodnevnih delih.²⁰

Rударstvo

Kdaj so začeli v teh krajih z rudarjenjem ne vemo natančno. Že v mlajši železni dobi (do 500 let p. n. š.) naj bi železovo rudo talili v vetrih pečeh na hribu Štalce nad Češnjico.²¹ Rudarstvo se je še bolj razmahnilo v 14. stoletju, ko se je v bližnjih Železnikih razvilo železarstvo.²² Mnogo rude so nakopali na Dražgoški gori, ki jo J. V. Valvasor poimenuje Eisenberg

16 Blaznik, *Škofja Loka in loško gospostvo*, str. 207.

17 Informator: Janko Pintar, Dražgoše 7.

18 Kuret, *Praznično leto Slovencev*, str. 334.

19 Informator: Janko Pintar, Dražgoše 7.

20 L. Žumer, Prispevek h gospodarski zgodovini, str. 130.

21 Dolenc, *Doba železarstva*, str. 4.

22 Blaznik, *Škofja Loka in loško gospostvo*, str. 83.

ali Železna gora.²³ Železovo rudo so kopali predvsem kajžarji. Leta 1678 se med rudarji na Dražgoški gori omenja ženska Maruša Šolar s sinom Mihaelom.²⁴ Sredi 18. stoletja je bilo v Dražgošah 6 rudarjev,²⁵ leta 1825 pa je tu rudarilo 9 družin.²⁶ Rudo so kopali na površini, v vrtačah in kraških jamah tudi do 220 m globoko.²⁷ Izkopano rudo so čistili najprej v rudniku, nato pa so jo prali v rudnih lužah na površju, v dolino pa so jo največkrat pripeljali z samotnimi sanmi.²⁸

Oglarstvo

Oglje so nekdanj rabili za taljenje železove rude v plavžih in kovačnicah za izdelavo različnih železnih izdelkov. Kuhali so ga v vseh gozdovih okoli Železnikov. Samo na dražgoški Jelovici je bilo leta 1824 kar 139 kopišč. Za običajno kopo so porabili okoli 40 m³ drv, iz česar so dobili 5 ton oglja, kar je zadostovalo za dve polnjeni plavža. Stroški za oglje so znašali kar 40-70% vseh stroškov taljenja.²⁹ Oglje so v Železnike vozili z živino v pletenih koših (kripah) ali pa s samotnimi sanmi, na katere so naložili vreče, napolnjene z ogljem.³⁰ S kuhanjem oglja v oglarskih kopah so se ukvarjali predvsem kajžarji, ki so zato po več tednov ostajali v gozdu in tam prebivali v zasilnih lesenih bajtah.

Sodarstvo

Sodarstvo sodi med najstarejše obrti Selške doline. Z leseno posodo, v katerih so tvorili železne izdelke, so sodarji oskrbovali fužinarje. Tukajšnji sodarji so samo za potrebe železarjev v 16. stoletju letno izdelali 5 000 barigel in sodčkov za transport žebeljev iz Krope, Kamne gorice, Kolnice in Železnikov.³¹ Poleg tega so leseno embalažo potrebovali tudi trgovci z vinom, žitom, medom itd. V 19. stoletju viri omenjajo, da selški sodarji delajo sode iz mehkega lesa za prevoz kislega zelja (25 000 letno), medu in žganja ter sadja, kolomaza, cementa, vina in še vrsto drugih stvari. Leseni sodi so bili sestavljeni iz smrekovih dog, ki so jih povežali z razpolovljenimi leskovimi palicami. Poleg sodčkov za embalažo blaga pa so delali še najrazličnejšo leseno posodje: lempe, putrihe, deže, škafe, ... Ta hišna obrt je bila zelo razvita tudi v Dražgošah.

Najtežje čase so sodarji preživljali, ko so v Železnikih ugasnili plavži, a že v začetku 20. stoletja so dobili nova naročila kroparskih žebjarjev in Kranjske industrijske družbe.³² Dražgoške ženske so sodčke in barigle nosile iz Dražgoš in Kališ čez Jamnik v Kropo in Kamno gorico. Manjše barigle so zavezovale tako, da so nosile eno na svitku na glavi, ostale štiri pa so jim visele po hrbtu navzdol; za triurno pot so zaslužile 4 groše.³³

23 Gašperšič, O jelovškem rudarstvu, str. 72.

24 Gašperšič, O jelovškem rudarstvu, str. 67.

25 Blaznik, *Škofja Loka in loško gospodstvo*, str. 285.

26 L. Žumer, *Prispevek h gospodarski zgodovini*, str. 129.

27 Dolenc, *Doba železarstva*, str. 13.

28 Dolenc, *Doba železarstva*, str. 12.

29 Dolenc, *Doba železarstva*, str. 16.

30 Gašperšič, O oglarstvu, str. 106.

31 Kobe-Arzenšek, *Sodarstvo v Selški dolini*, str. 118.

32 Kobe-Arzenšek, *Sodarstvo v Selški dolini*, str. 119.

33 Gašperšič, *Vigenjc*, str. 42.

Sodarji pri delu, pred 1. svetovno vojno. (Original hrani Janko Pintar, Dražgoše)

Prav v tem obdobju se je na pobudo dr. Janeza Kreka razvilo združništvo. Že 1898. je bila v zadružni register vpisana tudi "Gospodarska zadruga v Selški dolini, registrirana zadruga z omejeno zavezo".³⁴ V njej so bili včlanjeni tudi sodarji, ki so se od nje leta 1902 odcepili in ustanovili svojo "Sodarsko zadrugo za Selško dolino na Češnjici, registrirana zadruga z omejeno zavezo".³⁵ Med obema svetovnim vojnama je bilo v zadrugo včlanjenih 48 sodarjev, od tega 13 iz Dražgoš.³⁶ V Železnikih pa so izrazito liberalno usmerjeni posamezniki 1910. ustanovili še "Sodarska zadruga Železniki" z namenom, da bi začeli izdelovati boljšo posodo. Za pomoč so prosili sodarja Tomaža Lotriča iz Dražgoš, da je vodil delo v skupni delavnici.³⁷

Po 2. svetovni vojni je leseno embalažo vse bolj izpodrivala cenejša furnirska in kartonska, zato so leta 1963 tukajšnji sodarji prenehali s proizvodnjo sodov.³⁸

Furmani in golcarji

Hribovje na obeh straneh Selške Sore je preraščeno z gozdovi. Poleg lesa, ki so ga stoletja rabili za kurivo v fužinah, za izdelovanje lesene posode, so les sekali tudi za prodajo in lastne potrebe. V 19. stoletju, ko je železarstvo v Železnikih začelo propadati, je mnogo ljudi ostalo brez dela. Prav lastniki fužin so v lesu zaslutili nov vir zaslužka, zato so svoj denar vložili v nakup gozdov, organizirali so posek lesa, polpredelavo in prodajo.³⁹ Tako so v prvi četrtini 19. stoletja (1826) v Selški dolini les žagali na 6-ih žagah, leta 1900 pa že 44-ih.⁴⁰

34 Čeferin, Zadrुžništvo v Selški dolini, str. 190.

35 Čeferin, Zadrुžništvo v Selški dolini, str. 191.

36 Kobe-Arzenšek, Sodarstvo v Selški dolini, str. 121.

37 Blaznik, Demšar, Gortnar, Šmid, Tavčar, N. Žumer, Lesna industrija v Selški dolini, str. 211.

38 Blaznik, Demšar, Gortnar, Šmid, Tavčar, N. Žumer, Lesna industrija v Selški dolini, str. 212.

39 Kokalj, Furmani in golcarji, str. 135-136.

40 L. Žumer, Prispevek h gospodarski zgodovini, str. 141.

S tem so dali delo precejšnemu številu domačinov. V gozdovih so delali drvarji - golcarji, ki so podirali, obdelovali in pripravljali les za transport. Furmani so našagane hlode ter posušeno lubje s posebnimi sanmi - "posmojke" vozili do žag ali zbirnih centrov v dolini. Prav furanje in golcanje je v drugi polovici 19. stoletja v Selški dolini postalo najbolj razširjena oblika preživljanja. Na Selški strani Jelovice so les vozili predvsem domačini iz Dražgoš, Rudnega in Sorice.⁴¹ Čez teden so ostajali v gozdovih, domov so se vračali šele v soboto. Živeli so v preprostih lesenih bajtah. Njihov delavnik se je začel ob jutranjem svitu in končal ob mraku. Prehranjevali so se predvsem z zabeljenimi koruznimi žganci, kislim mlekom in krompirjem.⁴²

Lastniki obsežnih gozdnih površin za Dražgoško goro so bili tudi nekateri kmetje iz Dražgoš. Stoletja so spravljali les po zelo težo dostopnih poteh. Ker je velikokrat prihajalo do nesreč, so na Dražgoški gori postavili tovorni žičnici. Prva je bila Pavlnova žičnica, ki jo je leta 1902 postavil Janez Jelenc, lastnik dveh kmetij, p. d. Dobretov Pri cerkvi v Dražgošah. Skupaj z družabnikoma je leta 1902 postavil žičnico od Trogovcev do Jazbenka. Z žičnico so tedaj lahko naenkrat prepeljali 1/4 m³ hlodovine, na leto pa okoli 600 m³. To je bila prva gozdarska žičnica z Jelovice v Selški dolini.

Drugo žičnico je leta 1912 postavil Grega Jelenc iz Dražgoš št. 1, ki je imel prav tako v lasti dve kmetiji s 100 ha gozda. Naenkrat je nanjo naložil 1 m³ suhe hlodovine, na dan je tako zvozil do 70 m³ lesa. Enako količino lesa bi moralo prepeljati na dan 25 voznikov, s prav toliko konji in vozno opremo. Žičnica je les pocenila za 6 - krat, povprečno pa so letno prepeljali 3000 m³ hlodovine.⁴³

"Ta mal kruhk" - Dražgoški kruhek

Po pripovedovanju Dražgošanov naj bi prvi začeli z izdelovanjem kruhkov pri Kavčiču, p. d. pri Zakališč, kjer so gojili čebele in tako imeli dovolj medu, da so v moko za kruh namesto vode zamesili kar med. Izdelovati so ga začeli konec 18. ali v začetku 19. stoletja. Dražgoške kruhke so pekli tudi pri Erženu, p. d. Tminc, Lotriču, p.d. pri Tinetu Pri cerkvi, in pri Šmidovi, p. d. pri Boštjanc Na pečeh.⁴⁴ Žene so ga oblikovale s pomočjo lesenih modelov, največ pa so jih krasile kar ročno. Iz medenega testa so oblikovale okrašena srca, "dva srcova vkup", "ta kriva srca", krajčke, zvezde, "fajfce", "cigarce", parkeljne, "pute", medene pirhe in drugo.⁴⁵

Dražgoške kruhke so najlažje prodale okoli Miklavža, božiča in pred veliko nočjo. Ženske so jih same ali pa s pomočjo potovk prodajale po okoliških vaseh, trgih in mestih (Lesce, Radovljica, Bled). Po cele jerbaze kruhkov so prodale tudi romarjem, ki so prihajali v Dražgoše k cerkvi svete Lucije.⁴⁶ Svoje dni je bila tu navada, da je dekle na praznik svetih Treh kraljev svojemu fantu podarila mali kruhek v podobi krajčka, tobak in mehur za tobak.⁴⁷

41 Kokalj, Furmani in golcarji, str. 146-151.

42 Kokalj, Furmani in golcarji, str. 137.

43 N. Žumer, Obrt in obrtna podjetja, str. 174-175.

44 Sterle, Mali kruhek, str. 250.

45 Sterle, Mali kruhek, str. 254.

46 Sterle, Mali kruhek, str. 252.

47 Kuret, Praznično leto Slovencev, str. 291.

Čudodelna slika svete Lucije, 1655, Dražgoše. (Loški muzej Škofja Loka, inv. št. UZ 254)

Romanja

Cerkev v Dražgošah je bila stara romarska pot, kamor so se romarji zatekali z najrazličnejšimi prošnjami, največ pa k sv. Luciji priprošnjiki za svetlobo in vid. O tem prča tudi "Čudodelna podoba sv. Lucije iz Dražgoš", 1655, pod katero so naslikani moški in ženske, ki so v Dražgošah čudežno spregledali. Da so že tedaj romali k njej ljudje iz Dolenjske, Gorenjske, Ljubljane in loške okolice lahko preberemo v tekstu pod sliko, kar kaže, kako poznana je bila ta romarska pot.⁴⁹

Sveta Lucija

Gora jelovška,
tratica v sredini;
gledajo nanjo
griči sosedi;
cerkev na tratici,
v nji pa kraljuje
sveta Lucija
sveta Lucija.

V soncu leskeče se
vsa pozlačena,
z gor se pa smeje ji
smreka zelena.
Notri pa milost
božjo razliva
sveta Lucija,
sveta Lucija.

Cerkev je bela
k sebi nas vabi.
Kdor te je videl,
te ne pozabi.
Bodi pozdravljena,
naša patrona:
Sveta Lucija,
Sveta Lucija!

Lep je naš rodni kraj,
nam domačija,
biser najlepši v nji
sveta Lucija.
Varuj nas, brani dom
vsem Dražgošanom,
sveta Lucija,
sveta Lucija.⁴⁸

48 Krek Evangelist, Sveta Lucija, str. 42

49 Krek Evangelist, Sveta Lucija, str. 50.

Kot se spominjajo domačini, so do 2. svetovne vojne v Dražgoše prihajali ljudje iz raznih krajev, največ pa iz Kroke, bohinjske in poljanske strani ter iz loške okolice. Najpomembnejši so bili štirje shodi na leto: prvi je bil na 3. nedeljo po veliki noči, na katerega so prišli predvsem ljudje iz Poljanske doline. Drugi je bil v nedeljo po sv. Jakobu (po 25. juliju), na katerega so poromali ljudje iz Kroke. Tedaj je bil v Dražgošah pri cerkvi tudi "smn". Na stojnicah so prodajali lectova srca, dražgoške kruhke, bombone, preste, ... Tretji je bil v nedeljo po prazniku Marijinega imena (12. september). Tedaj je bil semenj Na pečeh. Na to romanje so prišli predvsem Bohinjci, ki so svojo živino že prignali s planin. In zadnje srečanje je bilo na god sv. Lucije (13. december).⁵⁰

Romarji so prišli v Dražgoše ponavadi v soboto zvečer. Med sabo so malo pokramljali v gostilnah, nato pa so prespali pri domačinih, zjutraj so šli k maši in se nato počasi vrnili proti domu.⁵¹

VIR:

Janko Pintar, Dražgoše.

Ludvik Jelenc, Dražgoše.

LITERATURA:

Bolta, Lojze: *Arheološka najdišča Slovenije*. Ljubljana : DZS, 1975.

Badjura, Rudolf: *Sto izletov po Gorenjskem, Dolenjskem, Notranjskem*. Ljubljana : samozaložba, 1930.

Blaznik, Jože; Demšar, Jože; Gortnar, Jernej; Šmid, Milka; Tavčar, Anton; Žumer, Niko: *Lesna industrija v*

Selški dolini. *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*. Železniki : Muzejsko društvo, 1973, str. 208-242.

Blaznik, Pavle: *Škofja Loka in loško gospostvo (973-1803)*. Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1973.

Blaznik, Pavle: *Kolonizacija in populacija na Selškem v freisinškem času. Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*. Železniki : Muzejsko društvo, 1973, str. 81-100.

Čeferin, Emil: *Zadružništvo v Selški dolini. Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*. Železniki : Muzejsko društvo, 1973, str. 187-200.

Dolenc, Jože: *Doba železarstva v Železnikih*. Železniki : Decop, 2002.

Dražgoše. *Vodnik po loškem ozemlju*, št. 4. Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1982.

Gašperšič, Joža: *O jelovškem rudarstvu. Loški razgledi VII*, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1960, str. 63-74.

Gašperšič, Joža: *O oglarstvu na Jelovici. Loški razgledi VI*, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1959, str. 98-108.

Gašperšič, Jože: *Vigenjc. Vodnik Tehniškega muzeja Slovenije VII*, Ljubljana : Tehniški muzej, 1956.

Kobe-Arzenšek, Katarina: *Sodarstvo v Selški dolini. Les, revija za lesno gospodarstvo*, Ljubljana, 1966, letnik 18, št. 5-7, str. 118-125.

Kokalj, Marjan: *Furmani in golcarji na Jelovici od 1850 do 1960. Železne niti 2*, Zbornik Selške doline, Železniki : Muzejsko društvo, 2005, št. 2, str. 135-152.

Krajevni leksikon Dravske banovine. Ljubljana, 1937.

Krek, Janez Evangelist: *Sveta Lucija. Igra v treh dejanjih*. Dražgoše : Izobraževalno društvo, 1913.

Kuret, Niko: *Praznično leto Slovencev IV*, Celje : Mohorjeva družba, 1965.

Pintar, Janko: *Kapelice (znamla) v starih Dražgošah in bližnji okolici. Železne niti 3*, Zbornik Selške doline, Železniki : Muzejsko društvo, 2006, št. 3, 259-261.

50 Krek Evangelist, Sveta Lucija, str. 51-52.

51 Informator: Janko Pintar, Dražgoše 7.

- Prevc, Julijana: Kronika šole v Dražgošah. *Loški razgledi* 41, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1994, str. 51-68.
- Sterle, Meta: Mali kruhek na Loškem. *Loški razgledi* 28, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1981, str. 245-262.
- Sterle Vurnik, Barbara: Dražgoški oltarji. Tekst za internetno stran Loškega muzeja Škofja Loka, 2005.
- Šifrer Bulovec, Mojca: Kmetijstvo. *Škofja Loka Čas pasjona*, Škofja Loka : Loški muzej, 2006.
- Šklep, Boštjan: Stoletnica Pavlnovga premza. *Železne niti* 1, Zbornik Selške doline, Železniki : Muzejsko društvo, 2004, str. 141-142.
- Šter, Janez: Nastanek in razvoj lesne industrije v Selški dolini. *Loški razgledi XIV*, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1967, str. 114-133.
- Žumer, Lojze: Prispevek h gospodarski zgodovini doline. *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*, Železniki : Muzejsko društvo, 1973, str. 120-167.
- Žumer, Niko: Obrt in obrtna podjetja po prenehanju železarstva. *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*, Železniki : Muzejsko društvo, 1973, str. 168-186.

Summary

Dražgoše before the Second World War

Dražgoše is an old Slovene village that lies on the southern, sunny flanks of Jelovica, immediately below the steep edge of Dražgška gora. The road linking Selška dolina with Kropa runs through Dražgoše.

It is not known exactly when the village was first settled. Prehistoric settlements are thought to have stood in Jelenšče and Na peči, where there are also thought to have been early Slavic settlements. Dražgoše is first mentioned in written sources as Drasigos and Drasigosh in the land register of the Freising estates of 1291, which mentions the Slavic origin of the inhabitants.

In the land registers of 1291, 1318 and 1630, 19 large properties (hub) are entered in Dražgoše and Jelenšče. The same number are recorded in the middle of the 18th century, together with an additional 16 smaller properties (1/3 hub), 12 cottages and 22 tenants, which indicates the social stratification of people in the village. The 1825 Franciscan land register records 19 large properties and a further 41 cottages. Before the Second World War, there were already 80 houses in Dražgoše, of which 40 were large properties and 40 cottages. There were 444 inhabitants.

The people were mainly involved in farming. In order to survive better on this modest piece of land, the cottagers in particular mined iron ore on Dražgoška gora, made charcoal, cut timber and made barrels. When the furnaces in Železniki were extinguished at the end of the 19th century and beginning of the 20th century, the people began to seek new employment. The men were hired mainly as forest workers and drivers. The women in some houses baked "little buns", today known as Dražgoše buns, and also earned some money making lace.

Before the Second World War, a well-known pilgrimage church stood in Dražgoše, dedicated to St. Lucien. The church is first mentioned in 1535, but was rebuilt in 1642-47. A special feature of the church was four gold altars from the second half of the 17th century, which are kept today in the Loka museum in Škofja Loka. They are a type of baroque, richly carved and gilded wooden altars, typical of the 17th century in Slovenia.